

Tilburg University

Het aan toonder stellen van een coöperatielidmaatschap is toelaatbaar in relatie tot de leden die niet aansprakelijk zijn in geval van ontbinding

van der Sangen, G.J.H.

Published in:

Stichting & Vereniging: tijdschrift over belastingen, recht en management rond stichtingen en verenigingen

Publication date:

1998

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

van der Sangen, G. J. H. (1998). Het aan toonder stellen van een coöperatielidmaatschap is toelaatbaar in relatie tot de leden die niet aansprakelijk zijn in geval van ontbinding. *Stichting & Vereniging: tijdschrift over belastingen, recht en management rond stichtingen en verenigingen*, (2), 45-46.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Het aan toonder stellen van een coöperatielidmaatschap is toelaatbaar in relatie tot de leden die niet verplicht zijn bij te dragen in een tekort bij ontbinding

mr G.J.H. van der Sangen*

De financiering van de coöperatie staat reeds geruime tijd in de belangstelling van zowel fiscalisten als civilisten. De problematiek van de financiering van de coöperatie cirkelt voor de civilist veelal rond de vraag op welke wijze een coöperatie risicodragend vermogen van beleggers kan aantrekken door de uitgifte van vermogenstitels zonder dat daardoor de inkomensvormende functie van de coöperatie ten opzichte van haar leden wordt aangetast. Een ander aandachtspunt is gelegen in de vraag naar de verhandelbaarheid van de aan beleggers uit te geven vermogenstitels. Veel inventiviteit is er reeds gestoken in het bedenken van financieringsconstructies die recht doen aan de belangen van zowel de leden als ook van de belegger. Tot concrete toepassing heeft dit slechts geleid bij apothekerscoöperatie OPG¹ en bij inkoopcoöperatie Cebeco-Handelsraad.² Kenmerkend voor beide praktijkoplossingen is dat de belegger géén *rechtstreekse zeggenschap* is toegekend in de coöperatie. Dat zou ook niet kunnen daar, behoudens de mogelijkheid van art. 2:38 lid 3 BW, naar huidig verenigingsrecht slechts leden stemrecht hebben in de algemene vergadering.

Bartman en Van der Meijden hebben zich in dit verband afgevraagd waarom de belegger niet rechtstreeks wordt toegelaten tot een bijzonder lidmaatschap van de coöperatie. Deze *beleggersleden* zouden dan slechts een financiële relatie met de coöperatie hebben, dit in tegenstelling tot de gewone leden waarmee de coöperatie een zakelijk verkeer onderhoudt dat in overeenstemming is met haar wettelijke doelstelling.³ Gekoppeld aan de mogelijkheid dat de statuten bepalen dat een beleggerslidmaatschap overdraagbaar is conform art. 2:34 BW, bepleiten zij het aan toonder stellen van een dergelijk lidmaatschap, zodat ook een vlotte verhandelbaarheid daarvan bijv. ter beurse verzekerd is.⁴ Gezien de voor levering vereiste wettelijke formaliteiten zou de verhandelbaarheid van een op naam luidend lidmaatschap immers ernstig belemmerd worden.⁵ Een belangrijk voordeel van een *beleggerslidmaatschap aan toonder* is verder gelegen in de eenvoud van de constructie: met de overdracht van het lidmaatschap gaan alle daaraan verbonden financiële en zeggenschapsrechten over op de verkrijger op een soortgelijke wijze als bij de overdracht van aandelen in een NV.

Behoudens de niet nader gemotiveerde mening van Bartman en Van der Meijden is de vraag of een lidmaatschap in een coöperatie, de vereniging laat ik verder buiten beschouwing, aan toonder kan worden gesteld, nimmer in enig handboek aan de orde gesteld. Ook

* mr G.J.H. van der Sangen is universitair docent aan de Katholieke Universiteit Brabant. De stelling is ontleend aan een discussie die de schrijver met prof. mr A.L. Mohr over dit onderwerp voerde.

1 Zie hierover P.J. Dortmond, De coöperatie; van vereniging naar houdstermaatschappij en beursrechtspersoon, inaugurele rede KUN 1991 en W.A. Verburg, Coöperatieve beursmodellen, S&V 1993, blz. 89-94. Zie voor een korte en bondige weergave Asser-Van der Grinten-Maeijer 2-II, nr. 393 blz. 411-413.

2 Zie hierover Het Financieele Dagblad d.d. 14 november 1997.

3 S.M. Bartman/E.J.M. van der Meijden, De holdingcoöperatie, evolutie of denaturatie?, in: Strijdige belangen in evenwicht, Beschouwingen over het Bedrijfsfinancieel recht, Wolters-Noordhoff, Utrecht 1992, blz. 29.

4 Bartman/Van der Meijden, t.a.p., blz. 30 en 31: 'Net als bij aandelen in een NV moet het naar onze mening (*cursief vdS*) echter ook mogelijk zijn het lidmaatschap aan toonder te doen luiden, krachtens statutaire bepaling. (...) Alsdan is de cirkel rond en is het verschil tussen het beleggerslidmaatschap in de (...) coöperatie en het aandeelhouderschap in de (...) NV praktisch nihil.'

5 Art. 3:94 BW eist voor de levering van rechten op naam een akte van cessie alsmede mededeling van de cessie aan degene jegens wie het recht wordt uitgeoefend, in casu de coöperatie. Vlg. Asser-Mijnssen-De Haan (1992), blz. 5 en 18, H.J. Snijders in: Goederenrecht (1996), nr. 341 blz. 272 en Asser-Van der Grinten-Maeijer 2-II (1997), nr. 277 blz. 321.

de parlementaire geschiedenis met betrekking tot Boek 2 BW zwijgt op dit punt.⁶ Het aan toonder stellen van een lidmaatschap acht ik niet principieel ondenkbaar. Vermogensrechtelijke beperkingen zijn er in elk geval niet. Elk recht op naam, mits overdraagbaar, kan in beginsel aan toonder worden gesteld. Daartoe is immers slechts vereist dat het recht door de crediteur, in casu het beleggerslid, en de debiteur, in casu de coöperatie, belichaamd wordt in een schriftelijk stuk dat voorzien is van een toonderclausule. Het in het toonderpapier belichaamde recht wordt conform art. 3:93 BW geleverd door het papier in de macht te brengen van de verkrijger.

De eventuele toelaatbaarheid van een lidmaatschap aan toonder is naar mijn mening afhankelijk van het antwoord op de vraag of *de aard van de rechtsverhouding tussen de coöperatie en het lid* zich tegen het aan toonder stellen verzet. Dit laatste zou mijns inziens, anders dan Bartman en Van der Meijden het doen voorkomen, ten aanzien van een lidmaatschap in een coöperatie met een wettelijke cq. beperkte aansprakelijkheid inderdaad het geval kunnen zijn. De aard van de samenwerking in een coöperatie veronderstelt in verband met de afwikkeling van het zakelijke verkeer dat de namen van de leden bekend zijn bij de coöperatie. Een en ander komt met name tot uitdrukking in de regeling van de ledenaansprakelijkheid: essentieel voor een goede werking van de ledenaansprakelijkheid als waarborg voor de kredietwaardigheid ten opzichte van crediteuren acht de wetgever dat de leden met naam en toenaam bij de coöperatie bekend zijn.⁷ Art. 2:61 BW eist daartoe o.a. dat het lidmaatschap schriftelijk wordt aangevraagd en dat een ledenlijst wordt gedeponeerd ten kantore van het handelsregister, zodat crediteuren kennis kunnen nemen van de uit hoofde van art. 2:55 cq. 2:56 BW aansprakelijke leden. Art. 2:61 BW is een regel van dwingend recht die op grond van de aanhef van het artikel slechts uitzondering leidt indien een coöperatie *elke verplichting* van haar leden en oud-leden om in een tekort bij te dragen, heeft uitgesloten.⁸ Ook in het geval het B.A.-regime aldus is geformuleerd dat de aansprakelijkheid is beperkt tot hetgeen de leden op grond van hun lidmaatschap verplicht zijn te storten, dan gaat de wet gezien de tekst van art. 2:61 BW er van uit dat de leden met name bij de coöperatie bekend moeten zijn.

Moet het hiervoor gaande er nu toe leiden dat de mogelijkheid van een lidmaatschap aan toonder alleen bestaat voor een coöperatie met een 'U.A.'-regime? Is het met de functie van de ledenaansprakelijkheid niet in strijd dat de crediteuren er mee worden belast te onderzoeken of de houder van het beleggerslidmaatschap aan toonder aan zijn stortingsplicht heeft voldaan? Ik zou menen dat een dergelijke conclusie niet getrokken hoeft te worden. De ratio van de verplichting tot deponering van de ledenlijst brengt met zich dat slechts die leden opgenomen moeten worden in de ledenlijst die volgens de statutaire maatstaf aansprakelijk kunnen zijn voor een eventueel tekort bij ontbinding. De statuten kunnen daartoe bepalen dat de beleggersleden niet aansprakelijk zijn voor een dergelijk tekort,⁹ terwijl de statuten verder bepalen dat het beleggerslidmaatschap slechts wordt verkregen na storting van het nominale bedrag en een eventueel agio.¹⁰ De statuten bepalen

-
- 6 Hierin kwam slechts de vraag aan de orde of, na een aanvankelijke volstrekte onmogelijkheid tot overdracht van het lidmaatschap, de wet de mogelijkheid moest openlaten dat het lidmaatschap overdraagbaar kon zijn. De vraag of een overdraagbaar lidmaatschap aan toonder kon worden gesteld, werd daarbij niet onder ogen gezien. Zie Van Zeben, PG Boek 2 BW, blz. 386-396. Aan de mogelijke verhandelbaarheid kunnen derhalve geen argumenten vóór het aan toonder stellen van het lidmaatschap worden ontleend. Op grond van art. 2:33 jo. 34 BW zou men zelfs kunnen menen dat het lidmaatschap steeds op naam dient te staan.
- 7 Vgl. de formulering van HR 26 maart 1976, NJ 1977, 612 (Sol/Cebeco).
- 8 De verplichting tot deponering van een ledenlijst geldt evenmin voor de coöperatie die weliswaar een U.A.-regime kent, maar waarvan de leden wel aansprakelijk zijn voor een tussentijds tekort. Zie Van Zeben, PG Boek 2 BW, blz. 492. In gelijke zin Asser-Van der Grinten-Maeijer 2-II (1997), nr. 408 blz. 421 en Stille, Rechtspersonen, Kluwer losbl. editie, aant. 61-2. In andere zin Dijk/Van der Ploeg, blz. 106.
- 9 De wettelijke regeling van de ledenaansprakelijkheid staat toe dat sommige groepen leden niet resp. in verschillende mate beperkt aansprakelijk zijn voor een tekort bij ontbinding, mits per categorie leden eenzelfde maatstaf wordt aangelegd. In soortgelijke zin R.C.J. Galle, S&V 1995 blz. 166.
- 10 Volstorting van het beleggerslidmaatschap kan als kwaliteitseis voor het beleggerslidmaatschap in de statuten worden opgenomen. Zonder volstorting wordt het

verder dat pas na storting een aan toonder luidend bewijs van het beleggerslidmaatschap kan worden verstrekt.

Een en ander leidt tot de conclusie dat de mogelijkheid om een lidmaatschap aan toonder te stellen is beperkt tot de leden die niet aansprakelijk zijn voor een tekort bij ontbinding. In dit verband komt aan art. 2:61 BW slechts *relatieve werking* toe en wel in relatie tot de leden van de coöperatie die krachtens de in de statuten opgenomen maatstaf niet aansprakelijk kunnen zijn voor een liquidatietekort. Vermogensrechtelijk bestaan er geen belemmeringen, mits de statuten in de overdraagbaarheid voorzien, een beleggerslidmaatschap aan toonder te stellen.

lidmaatschap niet verkregen. Vlg. Asser-Van der Grinten-Maeijer 2-II (1997), nr. 276 blz. 320 en Stille, Rechtspersonen, Kluwer losbl. editie, aant. 34-4. Vgl. ook Asser-Maeijer 2-III, nr. 217 blz. 261, die in dit verband spreekt van verkrijgingsonbevoegdheid. In andere zin Dijk/Van der Ploeg, blz. 105.